

Nr 534

Av fru Kristensson och herr Björkman, om utredning rörande progressionsutjämning vid beskattningen av vissa fysiska personer.

En av den progressiva inkomstskattens påtagliga olägenheter är att mera skatt uttages av personer med ojämna inkomster än av personer vilkas inkomster är mera jämnt fördelade i tiden. Härigenom kan skattebelastningen i vissa fall komma att bli mycket dåligt anpassad till den verkliga skatteförmågan. Att detta förhållande är otillfredsställande och står i dålig överensstämmelse med de grundläggande principerna för beskattningen har börjat bli alltmera uppmärksammat.

Sålunda framhöll statsrådet och chefen för finansdepartementet i direktiven för 1957 års skatteutredning, att principen om beskattningsårets slutenhet för skattskyldiga med ojämna inkomster kunde leda till en på längre sikt för hård beskattning. För fysiska personer fick härvid även progressiviteten i den statliga inkomstskatten betydelse. Utredningen framhöll för sin del, att det »saknas principiellt anledning att av en skattskyldig uttaga större skatt än som svarar mot hans inkomstförhållanden sådana de framträder under en längre tidsperiod än det enstaka beskattningsåret. Skattekraften ökar inte för det inkomstutfallet under åren är ojämnt».

I icke ringa utsträckning ger de nuvarande skattereglerna möjligheter till en skattemässig utjämning av inkomster mellan olika beskattningsår. På olika sätt har således företag och rörelseidkare möjlighet till förtäckt resultatutjämning. Vidare bör erinras om gällande lagstiftning rörande ackumulerad inkomst och skogskonto. På grundval av förslag från 1957 års skatteutredning har också genomförts viss rätt till öppen förlustutjämning.

Karakteristisk för den debatt som förts och de åtgärder som genomförts i fråga om skattemässig utjämning mellan olika beskattningsår är inriktningen på rörelseinkomster, medan motsvarande problem för löntagarnas och vissa fria yrkesutövares del knappast ägnats någon uppmärksamhet. Denna ensidighet beror dels på att åtskilliga av möjligheterna till skattemässig utjämning endast står öppna för företag och rörelseidkare, dels på att man hittills tagit sikte på en skatteutjämning med hänsyn till relativt stora inkomstvariationer mellan närliggande beskattningsår, något som är vanligast förekommande i fråga om företags- och rörelseinkomster. Stora grupper av personer med längre yrkesutbildning har emellertid en över hela livstiden framträdande, mera systematisk ojämnhet i inkomsterna. De har först ett stort antal inkomstlösa år under utbildningstiden och sedan en successivt stigande inkomstkurva. De högre inkomsterna längre fram i livet skall här-

vid kompensera inkomstlösheten under studietiden och de lägre begynnelse-lönerna. Men vid beskattningen tages ej hänsyn härtill; de högre inkomsterna under ett relativt begränsat antal år beskattas lika hårt som om de hade uppburits under ett större antal år.

Det kan icke med fog göras gällande att den ojämnhet i beskattningen som härigenom uppkommer är av mindre betydelse än den ojämnhet som uppstår genom mera kortsiktiga variationer i företags- och rörelseinkomster. Tvärtom påvisades vid remissbehandlingen av 1957 års skatteutrednings betänkande om förlust- och resultatutjämnning, att ojämnheten i inkomsterna för t. ex. den högskoleutbildade arbetskraften ledde till större skatteorättvisor än den överbeskattning på grund av kortsiktiga inkomstvariationer som utredningen ville undanröja med sina förslag.

Det är uppenbart att icke varje överbeskattning på grund av ojämnhet i inkomsterna kan undanröjas vid ett bibehållande av det progressiva inkomstskattesystemet. Å andra sidan måste det tillses att överbeskattningen icke blir så stor att den uppfattas som en allvarlig och stötande orättvisa. Så är emellertid i viss utsträckning fallet med nuvarande höga progressivitet, t. ex. då det gäller beskattningen av den högskoleutbildade arbetskraften och likartade grupper med längre utbildningstid.

Följande exempel belyser progressionens verkningar:

Fyra personer har under en 50-årsperiod samma summerade beskattningsbara inkomst, nämligen 760 000 kr. Denna inkomst är emellertid fördelad i tiden på ett skiljaktigt sätt i de fyra fallen. (I detta exempel bortses från räntefaktorns inverkan.)

Personen A har under 40 av åren en beskattningsbar inkomst om 15 000 kr. medan han under 10 år vartannat år har en inkomst av 10 000 kr. och vartannat år 22 000 kr.

Personen B har vartannat år under 50-årsperioden en beskattningsbar inkomst av 9 200 kr. och vartannat år en beskattningsbar inkomst av 21 200 kr.

Personen C har på grund av studier ingen inkomst under de 10 första åren av 50-årsperioden. Därefter har han en beskattningsbar inkomst av 14 158 kr. under de följande 10 åren, varefter hans inkomst vart tionde år stiger med 20 % till respektive 16 990 kr., 20 388 kr. och 24 465 kr.

Personen D har varje år en beskattningsbar inkomst av 15 200 kr.

Personen A betalar under dessa förutsättningar och med nuvarande skatteuttag för gift person en summerad statlig inkomstskatt av 96 800 kr., personen B 114 400 kr., personen C 120 760 kr. och personen D 92 000 kr.

Enligt vår uppfattning är den här påtalade effekten av den progressiva inkomstbeskattningen en så stor olägenhet, att frågan om att mildra denna överbeskattningseffekt bör upptagas till utredning på motsvarande sätt som skett i fråga om effekterna av mera kortsiktiga inkomstvariationer. Härvid bör först skatteuttagets storlek vid olika normalt förekommande typer av ojämnhet i inkomsterna statistiskt klarläggas. Mot bakgrunden av de resultat som härvid erhålles bör olika förslag prövas att åstadkomma ett efter

skatteförmågan bättre avpassat skatteuttag. För personer med längre yrkesutbildning skulle man kunna införa ett fast progressionsutjämningsavdrag, vars storlek gjordes beroende av normalstudietiden för den genomgångna yrkesutbildningen. En mera generell lösning skulle kunna uppnås genom en kumulativ utjämning av de beskattningsbara inkomsterna. Även andra möjligheter torde vara tänkbara.

Med hänvisning till vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning av frågan om progressionsutjämning vid beskattning av fysiska personer med på längre sikt starkt ojämn inkomstfördelning.

Stockholm den 26 januari 1963

Astrid Kristensson

Folke Björkman